

VLUCHTELINGEN DOEN METEEN MEE

Visie op de opvang en integratie van vluchtelingen in Zaanstad

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Vluchtelingen in beeld
3. Vergunninghouders hebben een plek in de samenleving
4. Snelle en passende huisvesting voor vergunninghouders meer verspreid over Zaanstad
5. Vergunninghouders doen op basis van hun mogelijkheden meteen mee in de samenleving
6. Elk kind volgt onderwijs, en de competenties en talenten van iedereen worden verder ontwikkeld
7. Een veilige en gezonde nieuwe start
8. Zaanstad blijft een stad waar asielzoekers welkom zijn
9. Ten slotte

Begrippenkader

In het dagelijks gebruik worden er allerlei termen door elkaar gebruikt om verschillende soorten vluchtelingen te duiden. In dit document wordt aangesloten bij de officiële terminologie van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND):

- Een asielzoeker is een vreemdeling die zijn land heeft verlaten en bij de Nederlandse overheid een asielaanvraag indient. Alleen mensen die in hun land van herkomst gevaar lopen vanwege oorlog, politiek geweld, hun seksuele geaardheid, afkomst of religie hebben recht op bescherming.
- Wanneer de IND beslist dat de asielzoeker recht heeft op bescherming, dan krijgt hij de status van vluchteling en krijgt hij een tijdelijke verblijfsvergunning. Deze personen worden ook wel vergunninghouder genoemd.
- In deze visie wordt het begrip vergunninghouder gebruikt voor erkende vluchtelingen die in Zaanstad zijn gevestigd.
- Een vergunninghouder is een erkende vluchteling met een verblijfsvergunning.

1. Inleiding

Al eeuwen zijn er brandhaarden op de wereld waar mensen zich niet veilig voelen en vluchten. En al even lang zijn er andere landen die deze mensen voor kortere of langere tijd opvangen en onderdak bieden. Ook Zaanstad kent een lange geschiedenis van opvang van vluchtelingen. Zo kwamen er tijdens de Eerste Wereldoorlog enkele honderden vluchtelingen uit België in de Zaanstreek terecht en werd er in samenwerking met lokale kerken en medici actie ondernomen om deze vluchtelingen te huisvesten en medische zorg te bieden. Vanuit de Zaanse bevolking werd spontaan kleding, beddengoed, speelgoed en meubels ter beschikking gesteld.¹

Door het langdurige conflict in Syrië en het totalitaire regime in Eritrea, heeft Europa sinds 2015 te maken met een hoge instroom van asielzoekers. De gemeente Zaanstad heeft in reactie hierop, haar verantwoordelijkheid genomen en verschillende (nood)opvanglocaties gerealiseerd. Op 12 juli 2016 heeft de gemeenteraad een positieve zienswijze gegeven op de komst van een asielzoekerscentrum (azc), deze zal naar verwachting medio 2017 in gebruik worden genomen. Daarnaast heeft Zaanstad, net als iedere gemeente in Nederland, al jaren de wettelijke verplichting om vergunninghouders een nieuw thuis te bieden en zorg te dragen voor integratie en participatie.

Het onderwerp opvang van asielzoekers en integratie van vergunninghouders is sinds de noodopvang sterker gaan leven in Zaanstad, en er is een groot aantal actieve Zaankanters² en maatschappelijke organisaties opgestaan die zich willen inzetten. De gemeente is trots op alle initiatieven die zijn ontstaan en vindt de betrokkenheid hartverwarmend. De energie die in de samenleving is ontstaan om vluchtelingen een warm welkom te heten en thuis te laten voelen, wil de gemeente behouden en ten volle benutten.

Omgaan met zorgen

Tegelijkertijd is er ook een tegengeluid. Niet alle Zaankanters zijn blij met de opvanglocaties voor asielzoekers en het groeiende aantal vergunninghouders dat zich in Zaanstad vestigt. Er bestaat angst voor overlast en veiligheid omdat vluchtelingen afkomstig zijn uit landen met andere staatsrechtelijke uitgangspunten, cultuur, religie, normen en waarden. Ook bestaan er zorgen over verdringing, bijvoorbeeld de schaarse ruimte op de (sociale) woningmarkt en de arbeidsmarkt, en wachtlijsten in de zorg.

Zaanstad ziet het als rechtsstatelijke plicht van de samenleving vluchtelingen op te vangen en ervoor te zorgen dat ze zo snel mogelijk meedoen in de samenleving. De gemeente blijft hierin haar verantwoordelijkheid nemen. Zaanstad wil samen, met zowel voor- en tegenstanders, deze opgave uitvoeren.

Met de stad, door de stad

Om tot een breed gedragen visie op de aanpak van het vluchtelingenvraagstuk te komen en een bijbehorend uitvoeringsprogramma, is er een doorlopende dialoog met alle belanghebbenden. Bij nieuwe ontwikkelingen, zoals de visievorming en de komst van een azc, worden alle belanghebbenden in kaart gebracht en wordt hen een hoge mate van invloed gegeven bij de uitvoering. Want, in het coalitieakkoord 2014-2018 is opgenomen dat 'het college, op basis van ieders verantwoordelijkheid, uitgaat van gedeeld eigenaarschap van maatschappelijke vraagstukken.' Ook wordt genoemd dat het college bewoners, organisaties en ondernemers uitnodigt om invloed uit te oefenen op ideevorming en uitvoering.

Aan de hand van door het college geformuleerde concept uitgangspunten (vastgesteld op: 19 april 2016 met kenmerk: 2016/64489) vond in mei een eerste dialoog plaats met belanghebbenden in de stad. Aan vier gesprekstafels zijn collegeleden in gesprek gegaan met maatschappelijke organisaties, scholen, woningcorporaties, werkgevers, Stichting Vluchtelingenwerk, actieve Zaankanters,

¹ Oneindig Noord-Holland: <http://onh.nl/nl-NL/artikel/12867/100-jaar-terug-belgische-vluchtelingen-in-de-zaanstreek>

² Met actieve Zaankanters wordt iedereen bedoeld die zich inzet voor de samenleving, dit zijn vrijwilligers in alle soorten en maten, maar ook betrokken inwoners.

raadsleden en vergunninghouders. Daarnaast heeft er een apart gesprek plaatsgevonden met een aantal Sociaal Wijkteams en met ondernemers en verenigingen in Zaanstad.

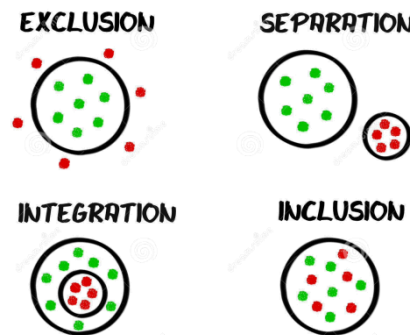
Tijdens deze gesprekken zijn veel ideeën en oplossingen aangedragen, maar ook zorgen en aandachtspunten benoemd. De opbrengst van deze gesprekken is meegenomen in de uitwerking van de visie op de aanpak van het vluchtelingenvraagstuk die hier voor u ligt.

De belangrijkste bijdrage uit de gesprekstafels waren:

- Een grotere rol voor maatschappelijke organisaties en actieve Zaankanters
- Aandacht voor het thema gezondheid
- Speciale aandacht voor alleenstaande jonge vluchtelingen
- Het direct na huisvesting opstellen van een persoonlijk plan van aanpak voor participatie
- Zo snel mogelijk een lokaal Zaans netwerk opbouwen
- Iedereen met een onderwijsbehoefte moet onderwijs kunnen volgen, niet alleen leerplichtige kinderenleerplichtige kinderen moeten naar school

De Zaanse visie en ambitie

De ambitie in het vluchtelingenvraagstuk is een inclusieve samenleving waarin iedereen meedoet: *'Nieuwe Zaankanters worden zo snel mogelijk volwaardig onderdeel van de samenleving, dragen bij aan de stad en zijn zelfredzaam. Om geen tijd te verliezen wordt al tijdens de periode in de asielopvang actief ingezet op deelname aan de samenleving.'*

Om deze ambitie te realiseren heeft Zaanstad een integrale visie op de opvang en integratie van vluchtelingen vastgesteld waarbij het verkrijgen van huisvesting, het leren van de taal, het volgen van een opleiding, en het vinden van werk niet na elkaar, maar tegelijkertijd plaatsvindt. Daarnaast is er continue aandacht voor gezondheid en veiligheid, een belangrijke voorwaarde om te kunnen integreren en participeren.

Eigen kracht van de vluchteling

In deze visie wordt uitgegaan van de eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht van vluchtelingen om in hun onderhoud te voorzien en bij te dragen aan de samenleving. Deze visie sluit aan bij de Zaanse decentralisaties in het sociale domein waarbij uitgangspunt is dat iedereen, naar vermogen, moet kunnen meedoen én bijdragen aan de maatschappij. Vluchtelingen hebben een enorme veerkracht en hebben de wil en motivatie om aan hun nieuwe toekomst te bouwen. Tegelijkertijd is het evident, uit de lessen van het verleden, dat er extra inzet nodig is om deze grote groep zo snel mogelijk te laten meedoen. De gemeente focust hierbij op de kracht en talenten van vluchtelingen, en biedt maatwerk als ondersteuning nodig is op het gebied van integratie, wonen, participatie, onderwijs, gezondheid en veiligheid. Hierbij gaat het niet om het problematiseren, maar vooral om het stimuleren van eigen kracht en regie.

Wat gebeurt er al?

Er was misschien nog geen visie vastgesteld maar in de geest van deze visie zijn al verschillende projecten opgestart. Zo is de afgelopen maanden samen met de woningcorporaties begonnen met

een pilot woningdelen, zijn vergunninghouders uit één van de Zaanse opvanglocaties zoveel mogelijk in Zaanstad gehuisvest, wordt er geëxperimenteerd met een vroege screening van de kwaliteiten en competenties van vergunninghouders, is er een zorgketen opgestart, en is er samen met de onderwijsbesturen hard gewerkt om alle kinderen in de opvanglocaties naar school te laten gaan. Ook heeft de gemeente geïnvesteerd in een goede relatie met het COA en rijk om een impuls te geven aan de integratie en participatie van asielzoekers in de Zaanse opvanglocaties. Zo is Zaanstad als eerste gemeente met een pilot vrijwilligerswerk voor asielzoekers gestart.

Vervolg

De ambitie van deze visie is hoog en de uitvoering vraagt om extra inzet van ambtelijke capaciteit en middelen. Deze visie wordt uitgewerkt in een uitvoeringsprogramma, waar per deelthema concreet wordt gemaakt op welke manier de ambitie wordt gerealiseerd en hoe het budget wordt besteed. Het is de verwachting dat de door het rijk beschikbaar gestelde gelden in het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom voldoende is voor de uitvoering van deze visie.

Leeswijzer

In deze integrale visie op de opvang en integratie van vluchtelingen in Zaanstad, wordt eerst kort ingegaan op algemene informatie over de opvang van asielzoekers en de asielprocedure. Vervolgens wordt ingezoomd op de Zaanse opvanglocaties en wordt de groep vergunninghouders in Zaanstad in beeld gebracht. Vanaf paragraaf drie wordt voor vergunninghouders op de thema's integratie, wonen, participatie, onderwijs, gezondheid en veiligheid, uiteengezet wat de gemeente wil bereiken en welke uitgangspunten daarbij belangrijk zijn. In paragraaf acht staat de visie op de Zaanse opvanglocaties centraal.

2. Vluchtelingen in beeld

Landelijke afspraken

Grofweg gezegd is het rijk verantwoordelijk voor de opvang van asielzoekers en het behandelen van de asielprocedure. De gemeente is verantwoordelijk voor het organiseren van huisvesting voor vergunninghouders, en integratie en participatie.

Op 27 november 2015 hebben rijk en gemeenten het Bestuursakkoord Verhoogde Asielinstroom gesloten, vanuit de inzet om gezamenlijk de gevolgen van de hoge asielinstroom het hoofd te bieden. Dit akkoord richt zich vooral op de acute vraagstukken rond opvang van asielzoekers en huisvesting van vergunninghouders, evenals maatregelen rond participatie en maatschappelijke begeleiding.

Op 28 april 2016 is het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom gesloten. De afspraken in dit uitwerkingsakkoord gaan vooral over de financiële gevolgen van de toename van vergunninghouders in de gemeenten en regelt extra financiële middelen vanuit het rijk aan gemeenten. De afspraken gaan uit van de gedeelde grondgedachte de integratie en participatie van vergunninghouders te bevorderen door in te zetten op onderwijs, werk en gezondheidsbevordering. Hiermee wordt gestreefd naar het wegnemen, dan wel terugdringen, van achterstanden bij vergunninghouders, zodat zij, net als alle andere inwoners in Nederland volwaardig en gezond kunnen deelnemen aan de samenleving, met alle rechten en plichten die daarbij horen.

Landelijke instroom

In de afgelopen decennia liep het aantal asielaanvragen in Nederland per jaar sterk uiteen. In 1994 dienden ruim 50.000 mensen een asielaanvraag in, en tot 2001 bleef het aantal boven de 20.000. In de jaren daarna schommelt het aantal aanvragen tussen de 10.000 en 15.000 per jaar. In 2015 stijgt het aantal aanvragen opnieuw naar bijna 50.000. In de eerste helft van 2016 zijn er nog eens 8.422 asielaanvragen ingediend. Volgens cijfers van het COA zaten er op 26 juli 2016 in totaal 34.486 personen in een opvanglocatie.

Bij aankomst in Nederland is het COA verantwoordelijk voor de opvang van asielzoekers. De opvang bestaat uit onderdak, maaltijden of leefgeld, en toegang tot basisvoorzieningen zoals

gezondheidszorg. Er zijn verschillende typen opvanglocaties. Waar een asielzoeker verblijft, hangt af van zijn fase in de asielprocedure.

Asielprocedure

Een asielzoeker meldt zich bij een aanmeldcentrum van de IND, waarna hij wordt opgevangen in de centrale ontvangstlocatie (col). Vervolgens gaan asielzoekers tijdens de rust- en voorbereidingstermijn op de algemene asielprocedure naar een procesopvanglocatie (pol). Hier is aandacht voor gesprekken tussen asielzoeker en advocaat, en voorlichting door Vluchtelingenwerk en het COA. In een azc verblijven zowel vergunninghouders die in afwachting zijn van een woning als asielzoekers die in de verlengde asielprocedure³ zitten. De meeste asielzoekers verblijven de meeste tijd in een azc. Hier hebben bewoners veel vrijheid en koken ze zelf. Op een vrijheidsbeperkende locatie (vbl) verblijven uitgeprocedeerde asielzoekers die geen recht meer hebben op opvang op een azc. Voor alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv'ers) zijn er kleine woonvoorzieningen met speciale begeleiding. Door de hoge instroom van vluchtelingen zijn er ook (crisis)noodopvang locaties. Op deze tijdelijke locaties biedt het COA een soberder, maar adequate opvang aan. Bewoners hebben hier doorgaans minder privacy dan op een reguliere opvanglocatie.

Opvang in Zaanstad

Zaanstad heeft in 2015 en 2016 twee noodopvanglocaties gehad waar asielzoekers in afwachting voor de start van hun asielprocedure zaten. Momenteel heeft Zaanstad een pol in de Achtersluispolder in Zaandam waar maximaal 606 asielzoekers verblijven, en een opvanglocatie voor amv'ers aan de Westzijde in Zaandam waar maximaal 12 minderjarigen verblijven. Deze jongeren worden 24 uur per dag begeleid, en zij hebben een wettelijke voogd van Stichting Nidos toegewezen gekregen. Na hun 18^e verjaardag zullen zij doorstromen naar zelfstandige huisvesting. Daarnaast zal een azc in het pand Saendenborch in Zaandam naar verwachting medio 2017 in gebruik worden genomen.

Zaanse vergunninghouders in beeld

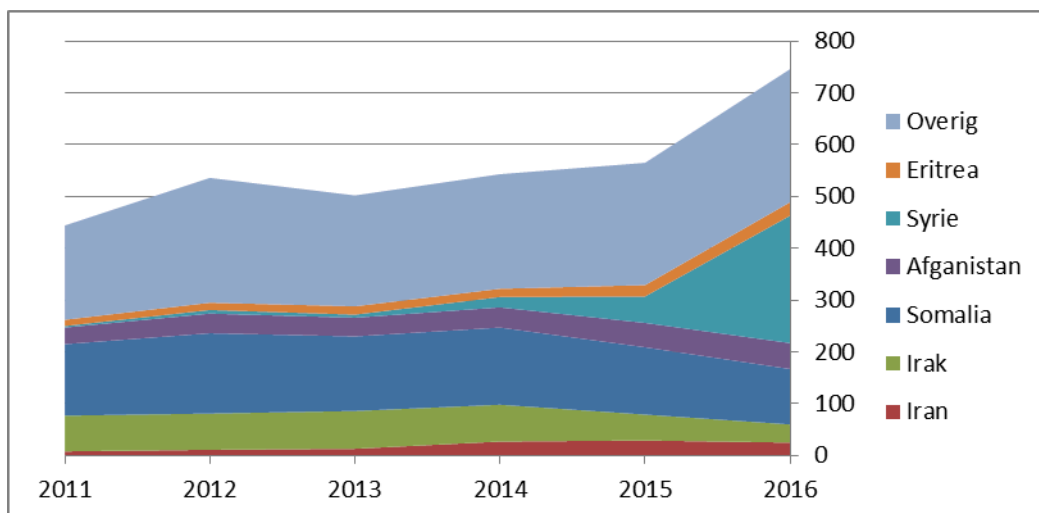
Voor de visie op de opvang en integratie van vluchtelingen is een eerste meting gedaan om in beeld te brengen hoe de vluchtelingenpopulatie die in Zaanstad woont eruit ziet, en wat de afgelopen jaren de ontwikkelingen zijn geweest. Hieronder staan de aantallen, afkomst, gezinssamenstelling, de leeftijd, het geslacht, en inkomenssituatie in de periode 2011 – 2016.⁴

Jaartal	Aantallen
2011	85
2012	46
2013	69
2014	116
2015	257
2016	383

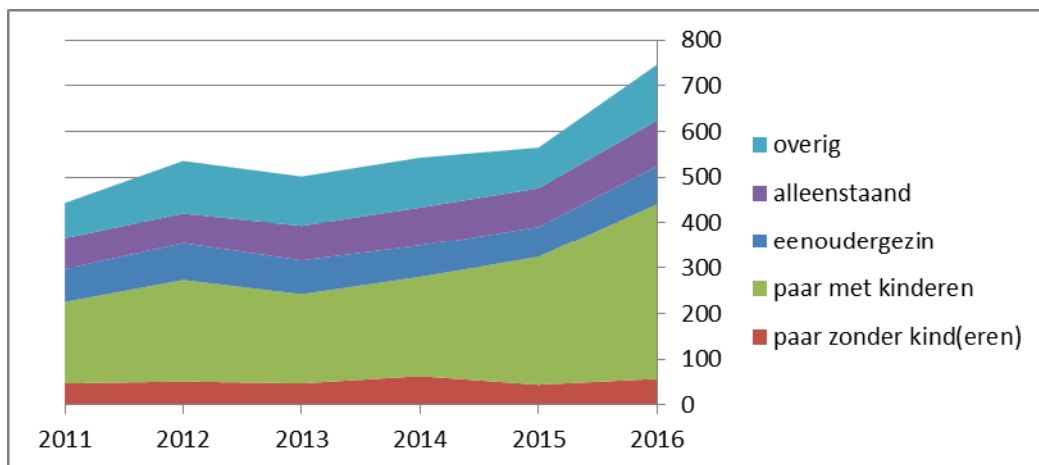
Instroom aantallen vergunninghouders in Zaanstad per jaar

³ Er wordt een verlengde asielprocedure gestart als er meer onderzoek nodig is om een besluit te nemen over een asielaanvraag. De verlengde asielprocedure duurt maximaal zes maanden.

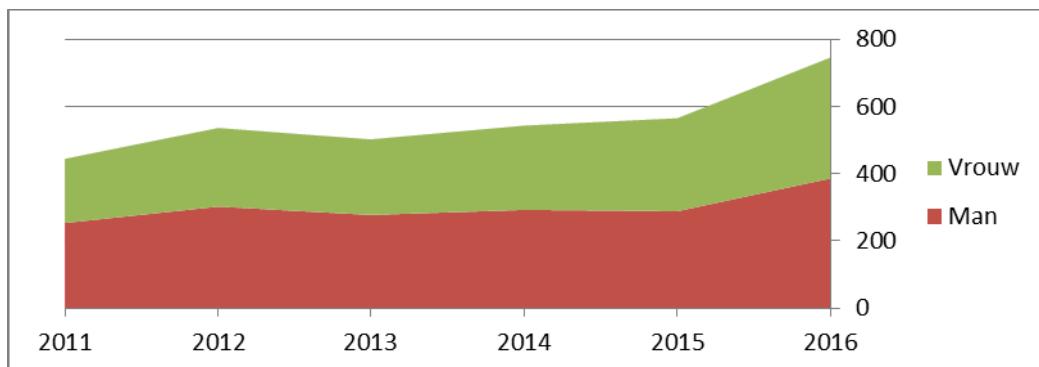
⁴ Gegevens zijn berekend op basis van de BRP (basisregistratie personen) en administraties rondom het gebruik van gemeentelijke individuele voorzieningen.

Belangrijkste herkomstlanden van vergunninghouders woonachtig in Zaanstad⁵

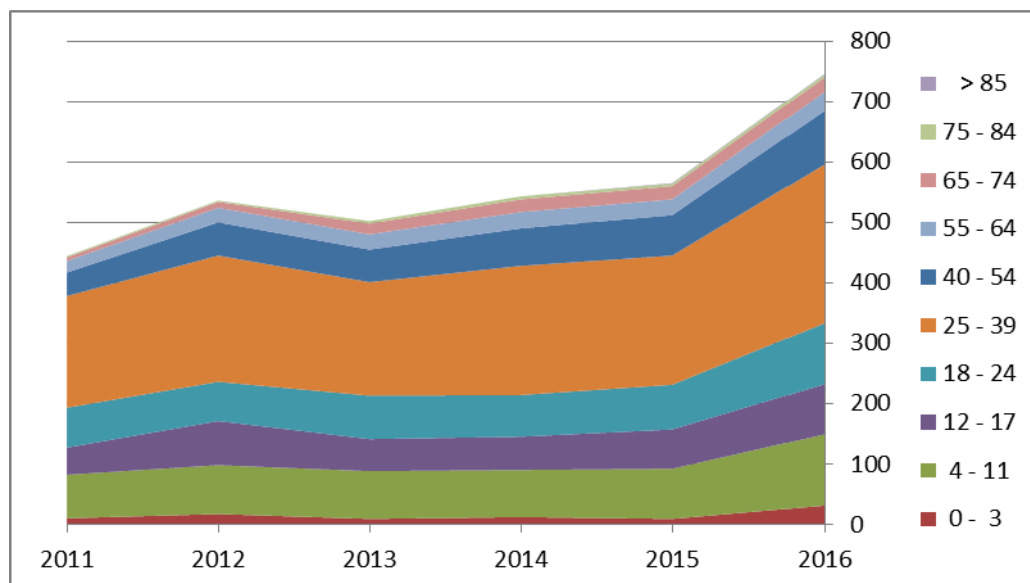

Gezinssamenstelling van vergunninghouders woonachtig in Zaanstad

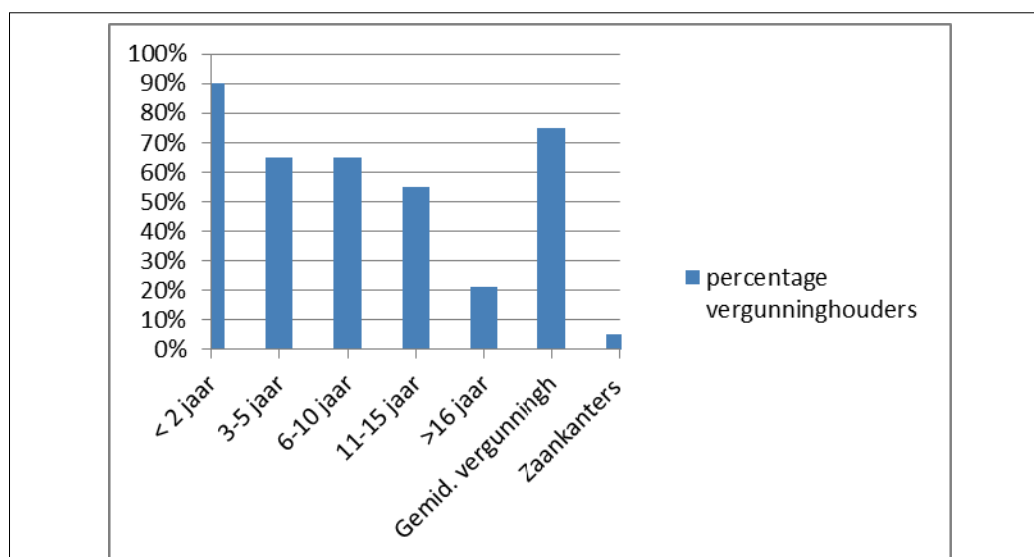

Geslacht van vergunninghouders woonachtig in Zaanstad

⁵ Het aantal vergunninghouders verwijst naar het *totaal* aantal vergunninghouders woonachtig in Zaanstad. Op 1 januari 2016 waren er 746 vergunninghouders woonachtig in Zaanstad, inmiddels genaturaliseerde personen vallen buiten deze cijfers.

Leeftijdsoopbouw van vergunninghouders woonachtig in Zaanstad

Percentage van vergunninghouders afhankelijk van bijstand naar woonduur. Het betreft vergunninghouders die per 1-1-2016 in Zaanstad woonden en hun gebruik van voorzieningen over heel het voorafgaande jaar (2015)

Afkomst	Aantal volwassen vergunninghouders	% met uitkering		Afkomst	Aantal volwassen vergunninghouders	% met uitkering
Ivoorkust	6	100%		Zaire	7	71%
Sovjetunie	6	100%		Somalia	58	71%
Eritrea	20	95%		Irak	30	67%
Syrië	145	93%		Overig	57	61%
Ethiopië	23	91%		Joegoslavië	6	50%
Iran	22	86%		Turkije	11	45%
Soedan	6	83%		Nepal	9	44%

China	16	81%		Afghanistan	44	41%
Nigeria	5	80%		Sierra Leone	5	40%
Kenya	5	80%		Tibet	5	40%
Bhutan	28	75%		Total	514	75%

Gebruik uitkeringen naar herkomst, gerangschikt van hoog naar laag gebruik

Op 1 januari 2016 woonden er 746 (voormalig) vergunninghouders in Zaanstad, waarvan 484 tussen de 18 en 65 jaar oud. Hiervan ontvangen 388 vergunninghouders bijstand, dit komt neer op 75% Zaanse cijfers laten zien dat 75% van de Zaanse vergunninghouders langdurig afhankelijk is van een bijstandsuitkering, dit komt overeen met het landelijk gemiddelde voor vergunninghouders. Dit is veel meer dan de gemiddelde afhankelijkheid van bijstand in Zaanstad, dit is namelijk 5%. Het gebruik van uitkeringen neemt af naarmate de verblijfsduur in Nederland langer is. Tegelijkertijd verschilt het gebruik van uitkeringen ook naar afkomst. Afghanen hebben bijvoorbeeld een relatief laag gebruik van uitkeringen, al zijn die gemiddeld ook veel langer in Nederland dan bijvoorbeeld Syriërs. Deze data laten zien dat de urgentie hoog is om extra in te zetten op de integratie en participatie van vergunninghouders zodat de afhankelijkheid van de bijstand van deze groep verkleind wordt.

Deze data bevestigen veel vermoedens en geven een goede onderbouwing van de gemaakte beleidskeuzes. Daarom zal er in 2016 een uitgebreide nulmeting worden uitgevoerd waar ook werk en inkomen, gezondheid en onderwijs aan bod komen. Vervolgens zal elk jaar een meting worden uitgevoerd om meer inzicht te krijgen in het effect van het beleid en te monitoren of er de komende jaren sprake is van snellere integratie en verhoogde participatie.

Data helpt ook bij het inschatten van toekomstige ontwikkelingen. Gelet op de cijfers van het COA over asielzoekers die in juli 2016 in opvanglocaties verbleven, is het de verwachting dat het profiel van vergunninghouders in de periode 2016 – 2019 er anders uit zal zien dan de afgelopen jaren. Het aandeel vergunninghouders uit Syrië en Eritrea zal verder toenemen, er zullen vooral vergunninghouders in de leeftijd tussen 18-39 jaar bijkomen, de verhouding man vrouw wordt schever, met meer mannen, en de verhouding tussen gezinnen en alleenstaanden wordt gemiddeld 50-50. Deze verandering van de groep vergunninghouders heeft invloed op de inzet op wonen, onderwijs en begeleiding naar (arbeids)participatie. Er zijn meer woningen voor alleenstaanden nodig, er zal een groter beroep op onderwijs worden gedaan en er wordt een grote groep aan de beroepsbevolking toegevoegd.

3. Vergunninghouders hebben een plek in de samenleving

Sociale zelfredzaamheid van nieuwe Zaankanters

Om nieuwe Zaankanters een goede start te geven en sociaal zelfredzaam te maken, krijgen zij direct na huisvesting ondersteuning en coaching bij het regelwerk ten aanzien van wonen, zorg, werk, inkomen, onderwijs, verzekeringen, overige basisvoorzieningen en kennismaking met de lokale samenleving. Als na deze maatschappelijke begeleiding nog aanvullende ondersteuning nodig is, dan kunnen vergunninghouders terecht bij het Sociaal Wijkteam.

Onder de vergunninghouders bevinden zich veel alleenstaande jonge vluchtelingen. Zij hebben vaak traumatische ervaringen meegemaakt en zijn onvoldoende voorbereid op zelfstandig wonen. Om de zelfredzaamheid van deze jongeren te vergroten is er binnen de maatschappelijke begeleiding extra aandacht voor de specifieke (zorg)vragen en behoeften van jongeren.

Vergunninghouders beheersen de Nederlandse taal

Om mee te doen in de Nederlandse samenleving is een goede beheersing van de Nederlandse taal noodzakelijk. Belangrijk is dat er een aanbod is van goed taalonderwijs dat aansluit bij het niveau van de vergunninghouders. De meeste vergunninghouders zijn inburgeringsplichtig en moeten een

inburgeringsexamen afleggen, met als doel dat ze de Nederlandse taal leren spreken en de Nederlandse samenleving leren kennen.

Een vlotte inburgering bevordert de integratie en participatie van vergunninghouders. Sinds 2013 is de gemeente niet langer verantwoordelijk voor de inburgering van haar inwoners en is de regie bij de inburgeraar zelf komen te liggen. Dit heeft als gevolg dat veel vergunninghouders pas na jaren beginnen met inburgeren of niet altijd het meest geschikte traject kiezen. De gemeente gaat meer regie voeren op de inburgering door in gesprek te gaan met aanbieders, en door informatie en praktische hulp te bieden aan vergunninghouders bij het starten van de inburgering.

Vergunninghouders hebben zich de Nederlandse kernwaarden eigen gemaakt

Om goed met elkaar samen te kunnen leven is kennis van de Nederlandse normen en waarden cruciaal. De gemeente wil dat vergunninghouders respect hebben voor de Nederlandse rechtsorde en haar normen en waarden, en zich deze eigen maken. Vluchtelingen komen uit landen waar een andere staatsrechtelijke uitgangspunten, cultuur, religie, waarden en gewoonten gelden, die soms botsen met de onze.

Vergunninghouders volgen daarom na huisvesting een participatieverklaringstraject, met als doel kennis te maken met de Nederlandse kernwaarden. Door het ondertekenen van de participatieverklaring tonen nieuwkomers hun betrokkenheid bij de Nederlandse samenleving en hun bereidheid om daar actief aan bij te dragen. Hierdoor wordt voorkomen dat er groepen ontstaan, die weinig of niet deelnemen aan de samenleving, en de manier waarop Nederlanders met elkaar leven niet kennen of niet respecteren.

Vergunninghouders hebben een lokaal netwerk opgebouwd

Ontmoetingen tussen vergunninghouders en de samenleving in de wijk bevordert de integratie, en draagt bij aan het draagvlak in de samenleving en de leefbaarheid in de wijk. Daarnaast vergroot het hebben van een netwerk de mogelijkheden voor (arbeids)participatie, en is de aanwezigheid van een sociaal netwerk een cruciale factor voor het (herstel van) psychisch welbevinden.

De gemeente wil vergunninghouders helpen om een nieuw netwerk op te bouwen en ze kennis te laten maken met de stad en haar inwoners en de vele maatschappelijke organisaties. Hierbij sluit Zaanstad zoveel mogelijk aan bij initiatieven in de wijk waar men woont, door vergunninghouders te stimuleren zich aan te melden voor sport- en cultuuractiviteiten en vrijwilligerswerk.

Met elkaar werken aan succesvolle integratie

Alle inwoners, actieve Zaankanters, maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven hebben een belangrijke rol bij de integratie van vergunninghouders. Zowel de Zaanse inwoners als de nieuwkomers moeten zich inspannen om op een prettige manier met elkaar samen te leven. De gemeente wil samen nadenken over hoe de nieuwe bewoners hun plek vinden in de stad. Positieve bijdrages vanuit de samenleving betreft de gemeente de komende jaren nog nadrukkelijker in het beleid. En de zorgen die leven worden niet vergeten.

4. Snelle en passende huisvesting voor vergunninghouders verspreid over Zaanstad

Zo snel mogelijk een passende en betaalbare woonplek

Zodra vergunninghouders een woning hebben kunnen zij zich volledig concentreren op onderwijs, werk en inburgering, en kunnen zij echt beginnen met een nieuwe start. Daarom blijven zij voorrang krijgen bij het verkrijgen van een sociale huurwoning.

Het doel is een passende en betaalbare woonplek voor iedereen. Sociale huurwoningen die vrijkomen voor urgente woningzoekenden worden beoordeeld op geschiktheid voor vergunninghouders. Voor met name jonge vergunninghouders kan het delen van een woning, en daarmee het delen van de

huurkosten, uitkomst bieden. Passend betekent niet alleen dat de woning geschikt moet zijn, maar ook dat er zoveel mogelijk wordt gezocht naar permanente huisvesting zodat verhuisbewegingen beperkt worden.

Samen met de woningcorporaties en de particuliere sector naar innovatieve huisvesting

De gemeente heeft jaren ervaring met het huisvesten van vergunninghouders in samenwerking met de woningcorporaties. De voorraad sociale huurwoningen is echter beperkt. Met de grote instroom vergunninghouders is de wachttijd voor vergunninghouders voor het vinden van een passende en betaalbare woning opgelopen. Dit betekent dat vergunninghouders langer in een azc zitten en het langer duurt voordat ze aan hun nieuwe leven in Zaanstad kunnen beginnen.

De grote instroom vergunninghouders vraagt om innovatieve oplossingen. De gemeente wil dit doen samen met de woningcorporaties, en gaat daarnaast nieuwe samenwerkingsverbanden aan met particuliere investeerders en verhuurders. Bij innovatieve oplossingen, zoals woningdelen, staat kleinschaligheid centraal en bij transformaties of nieuwbouw wordt zoveel mogelijk gemixt met andere Zaanse woningzoekenden, zodat ook andere woningzoekenden voordeel hebben van deze innovatieve oplossingen.

Spreiding over de stad

In wijken met veel sociale huurwoningen wonen veel mensen met een zorgvraag. Bij het zoeken naar innovatieve oplossingen wordt daarom zo veel mogelijk rekening gehouden met spreiding over de stad. Dit draagt bij aan verdere integratie van vergunninghouders. De gemeente wil samen met de wijken nadenken over hoe de nieuwe bewoners hun plek vinden in de wijk. Daarbij is ook aandacht voor het gevoel van veiligheid en leefbaarheid in de wijk.

Aandacht voor verdringing

Om vergunninghouders zo snel mogelijk te huisvesten is het belangrijk dat zij voorrang blijven krijgen bij het verkrijgen van een sociale huurwoning. De verhouding tussen het aantal sociale huurwoningen dat verhuurd wordt aan vergunninghouders en andere urgent woningzoekenden en de reguliere Zaanse woningzoekenden wordt nauwkeurig en regelmatig gemonitord. Het streven is om te voorkomen dat andere Zaanse woningzoekenden minder kansen hebben op een sociale huurwoning. Daarom zoekt de gemeente naar innovatieve oplossingen.

5. Vergunninghouders doen op basis van hun mogelijkheden meteen mee in de samenleving

Alle vergunninghouders participeren meteen in de Zaanse samenleving

Om de potentie van nieuwe Zaanse woningzoekenden optimaal te benutten is het van belang vergunninghouders zo snel mogelijk te activeren en te laten participeren in de Zaanse samenleving. Hoe sneller een vergunninghouder aan de slag gaat, hoe kleiner de kans dat hij zijn kennis, vaardigheden en veerkracht verliest. Werken is de beste manier om mee te doen in de samenleving. Het biedt inkomen, sociale contacten, ontwikkelingsmogelijkheden, een sterk gevoel van eigenwaarde en vergroot het welzijn van mensen.

Uit de cijfers blijkt dat niet alle vergunninghouders meteen aan het werk kunnen. Dat vraagt om extra inspanningen. De meeste vergunninghouders hebben een taalachterstand en moeten bijgeschoold worden. Ook hebben vergunninghouders soms te maken met gezondheids- of psychische problemen die eerst opgelost moeten worden. Uitgangspunt in Zaanstad is dat iedereen naast zijn verplichte inburgeringscursus participeert door middel van (betaald) werk of op een andere manier die bijdraagt aan de taalontwikkeling en kennismaking met de samenleving. Hier worden ze bij ondersteund.

Zinvolle wachtperiode voor Zaanse vergunninghouders in het azc

Niet wachten, maar meteen aan de slag. Dit geldt ook voor de vergunninghouders in een azc die nog in afwachting zijn van een beschikbare woning in Zaanstad. Door al tijdens de wachtperiode in het azc

de toekomstige inwoners van Zaanstad te stimuleren te starten met een inburgeringscursus, het doen van vrijwilligerswerk, het volgen van een opleiding of stage, en het vinden van werk, zullen vergunninghouders na huisvesting in Zaanstad veel sneller zelfstandig hun leven kunnen opbouwen. Bij de uitvoering hiervan sluit de gemeente aan bij het project van het rijk, VNG en Divosa.

Ondersteuning op maat

Voor degenen die al wel in Zaanstad wonen, wordt vanuit het reguliere participatiebeleid nadrukkelijk ingezet op het bieden van ondersteuning die leidt tot een zo groot mogelijke participatie en zelfredzaamheid van iedereen. Voor diegene voor wie dat even lastig of moeilijk is zijn er verschillende ondersteuningsmogelijkheden. De aanpak om naar vermogen en op eigen wijze mee te doen in de samenleving is voor vergunninghouders geen andere dan voor ieder ander.

Meteen na huisvesting worden de competenties, opleidings- en werkachtergronden in beeld gebracht en wordt inzicht verkregen in de mogelijkheden van een vergunninghouder. Dat betekent dat we de groep vergunninghouders anders benaderen dan voorheen, waarbij we nu vroegtijdig inzicht willen in wat de mogelijkheden zijn en welke ondersteuning er passend is om die mogelijkheden te benutten. Wie bemiddelbaar is, kan snel via het uitzendbureau of afdeling Werk gematcht worden. Voor wie werk niet (direct) tot de mogelijkheden behoort, is er een gesprek bij het Sociaal Wijkteam om te kijken wat nodig is om werk fit te worden. Bij wie uiteindelijk niet kan werken, wordt ingezet op maatschappelijke participatie en zinvolle dagbesteding. Vanaf 2018 gebeurt dat vanuit het Participatiebedrijf.

Vergunninghouders worden zoveel mogelijk begeleid naar passende arbeid

Een nieuwe start die aansluit bij de vaardigheden en ambities van de vergunninghouder geeft hem of haar de broodnodige veerkracht. Een goede match tussen vaardigheden van vergunninghouders en vraag van de arbeidsmarkt geeft een impuls aan de economie. De begeleiding is daarom zoveel mogelijk gericht op passende arbeid. Ondersteuning bieden bij meteen aan het werk gaan is een manier om de taal beter te leren en een netwerk op te bouwen om later door te groeien op de arbeidsmarkt. Maar ook het volgen van een opleiding, omscholing naar een ander beroep of ondernemen kan de route naar arbeid zijn. Onder de huidige groep vergunninghouders zitten veel jongeren. Om hen een grotere kans op de arbeidsmarkt te geven zet Zaanstad zich in om hen vanuit het Jongerenloket te ondersteunen in het volgen van een passende opleiding.

Samen met ondernemers, werkgevers, inwoners en het verenigingsleven

De gemeente heeft het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties hard nodig voor het creëren van vrijwilligersplekken, stageplekken, werkervaringsplaatsen en betaald werk. De gemeente wil inzetten op intensievere samenwerking om de match tussen vergunninghouder en werkgever te verbeteren en de uitstroom naar participatie en werk te vergroten. Daarbij maakt de gemeente gebruik van de vele nieuwe sociale initiatieven die zijn ontstaan door de hoge instroom van vluchtelingen. Voor werkgevers geldt dat er een extra doelgroep bijkomt, voor wie ze werk- en stageplekken moeten organiseren. De gemeente onderzoekt wat werkgevers nodig hebben om deze specifieke doelgroep aan het werk te helpen. De gemeente gaat zelf het goede voorbeeld geven.

6. Elk kind volgt onderwijs en de competenties en talenten van iedereen worden verder ontwikkeld

Passend onderwijs voor nieuwkomers

Onderwijs is een fundamenteel recht voor alle leerplichtige kinderen en jongeren, dus ook voor vluchtelingkinderen. Voor hen, maar ook voor hun ouders is het onderwijs de poort naar een leven in een nieuwe samenleving. De school is een veilige plaats om te leren en te spelen, waar kinderen en jongeren weer uitgedaagd worden en met de toekomst bezig zijn. Naar school gaan heeft ook een helend effect voor kinderen en jongeren die schokkende gebeurtenissen hebben meegemaakt. We onderscheiden verschillende leeftijdsgroepen met een eigen onderwijsbehoefte.

Zo vroeg mogelijk beginnen met onderwijs

Peuters en kleuters van nieuwkomers hebben een grote kans om een onderwijsachterstand op te lopen. Door deze kinderen al op jonge leeftijd spelend in aanraking te brengen met de Nederlandse taal en de Nederlandse samenleving, worden zij in hun taal- en sociaal-emotionele ontwikkeling gestimuleerd. Om deze kinderen een goede start op de basisschool te geven gaat Zaanstad de ouders van kinderen tussen de 2,5 en 4 jaar actief stimuleren om gebruik te maken van de Voor- en Voegschoolse Voorzieningen. Kinderen van vluchtelingenouders zijn gebaat bij een taalrijke omgeving op school én thuis. Daarom zal vanuit deze voorzieningen tegelijkertijd ingezet worden op ouderbetrokkenheid, zoals een verteltas die kinderen meenemen naar huis.

Een stevig fundament met nieuwkomersonderwijs

Alle nieuwkomers van 5 tot 18 jaar kunnen meteen na huisvesting speciaal nieuwkomersonderwijs bij de Kernschool en de Internationale Schakelklas volgen. Hier leren ze de taal op hun eigen tempo en worden ze voorbereid om mee te draaien in het reguliere onderwijs.

Meer kansen op passend werk

Ook voor jongeren die niet meer leerplichtig zijn is het belangrijk te investeren in hun competenties en talenten. Niet alleen om hun kansen op arbeidsparticipatie te vergroten, maar ook hun kansen op een goede integratie. Een vervolgopleiding zorgt ervoor dat een vergunninghouder duurzaam economisch zelfstandig wordt. Onder de huidige groep vergunninghouders zitten veel jongeren die in eigen land een opleiding volgden, maar deze niet hebben kunnen afmaken, hun diploma tijdens hun reis zijn kwijtgeraakt, of van wie het diploma omgezet moet worden naar Nederlandse standaarden.

Zaanstad wil vergunninghouders op basis van hun capaciteiten en kwaliteiten, matchen met het beschikbare opleidingsaanbod en de vraag van de arbeidsmarkt. Om hen een grotere kans op de arbeidsmarkt te geven worden zij vanuit het Jongerenloket ondersteunt bij het volgen van een passende opleiding. Het gaat om duale trajecten voor het voldoen aan de inburgeringsplicht en het behalen van een startkwalificatie. Voor wie dit haalbaar is, wordt gestimuleerd een HBO of WO opleiding af te maken waarbij vergunninghouders begeleid worden door het Universitair Asiel Fonds.

Aandacht voor jeugdzorg in het onderwijs

Deze kinderen en jongeren komen uit oorlogsgebieden en hebben onderweg veel meegemaakt. Onderzoek laat zien dat de veerkracht van met name jonge kinderen groot is en dat traumaklachten grotendeels zonder professionele hulp verdwijnen. Soms is het trauma te groot of moet voorkomen worden dat problemen groter worden: dan is ondersteuning nodig. De scholen hebben daarbij een belangrijke signalerende functie en zijn een belangrijke schakel naar de gemeentelijke Jeugdteams. De gemeente ziet voor zichzelf een belangrijke rol in het zorgen van aansluiting tussen scholen en Jeugdteams, en zorgt ervoor dat er voldoende voorzieningen zijn voor de vraag.

7. Een veilige en gezonde nieuwe start

Een veilige omgeving voor iedereen

Vluchtelingen hebben huis en haard achtergelaten op zoek naar een veilige plek. Tegelijkertijd maken huidige inwoners zich zorgen over hun veiligheid door de komst van vluchtelingen. Huidige en nieuwe inwoners moeten zich veilig voelen, zichzelf kunnen zijn, en respect hebben voor elkaar. Daarom blijft de gemeente investeren op leefbaarheid door spreiding en kleinschalig wonen, maar ook door met elkaar in dialoog te zijn. Ontmoetingen tussen oude en nieuwe inwoners worden gestimuleerd door steviger in te zetten op integratie en participatie. Deze combinatie van maatregelen draagt bij aan het vergroten van draagvlak en het versterken van het gevoel van veiligheid in Zaanstad.

Om actief mee te doen in de samenleving is het belangrijk dat de thuissituatie, zowel in de Zaanse opvanglocaties als na huisvesting, veilig is. Dit vraagt om extra aandacht voor de positie van lesbiennes, homoseksuelen, transgenders, biseksuelen, vrouwen, en kinderen die door diverse culturele groepen niet geaccepteerd, gediscrimineerd of bedreigd worden. Dit vraagt om een aanpak

voor huiselijk geweld met aandacht voor de specifieke etnisch-culturele achtergrond van vluchtelingen.

Een gezonde nieuwe start

Vluchtelingen maken meer gebruik van zorgvoorzieningen dan autochtone Nederlanders. Dat geldt voor zowel de fysieke zorg als voor de psychische zorg. Veel voorkomende gezondheidsproblemen onder vluchtelingen zijn fysieke gevolgen van ondergegaan geweld of chronische klachten, en trauma gerelateerde psychische problemen zoals depressie, angst en posttraumatische stressstoornis. Onvoldoende aansluiting in de samenleving kan tot verdere psychische problemen leiden, terwijl een stevige maatschappelijke positie juist bijdraagt aan het voorkomen van zorgvragen.

Daarom zet de gemeente vooral in op preventie, om de gezondheid van vergunninghouders te bevorderen en eventuele gezondheidsrisico's op de langere termijn te verkleinen. Om complexe en extra zorgvragen te voorkomen wordt ingezet op goede toegang van zorg. Hierbij is specifieke aandacht nodig voor seksuele gezondheid, weerbaarheid en bewustwording van seksuele normen en waarden en omgangsvormen. Daarnaast is er extra aandacht nodig voor alleenstaande jongeren die traumatische ervaringen hebben meegemaakt.

Samen met partners inzetten op (sociale) veiligheid en goede toegang tot zorg

De hoge instroom asielzoekers en vergunninghouders vraagt om een goed samenspel tussen GGD, huisartsen, sociaal wijkteams, Jeugdteams, Centrum Jong, gemeentelijke instellingen en onderwijsinstellingen.

Samen met het COA, Veilig Thuis, de GGD en andere Zaanse zorgpartners gaat de gemeente de aanpak gericht op signalering, voorlichting en preventie verder ontwikkelen. Hierbij wordt aandacht gegeven aan scholing, activering en voorlichting over waar zorg te krijgen is. Daarmee kan de juiste zorg in een zo vroeg mogelijk stadium (preventief) worden ingezet. Ook wordt in kaart gebracht tegen welke specifieke vragen zorgpartners aanlopen bij zorgverlening aan asielzoekers en vergunninghouders, en waar hun behoefte ligt bij doorontwikkeling. De verwachting is dat daar iets extra's voor georganiseerd moet worden. Hierbij kan gedacht worden aan trainingen in de omgang met asielzoekers en vergunninghouders en bijbehorende etnisch-culturele achtergronden en het werken met tolken.

8. Zaanstad blijft een stad waar asielzoekers welkom zijn

Opvang met voldoende draagvlak in de samenleving

Met de komst van de noodopvanglocaties in Zaanstad is er een groot netwerk van actieve Zaankanters ontstaan die zich hebben ingezet om de asielzoekers een warm welkom te heten en thuis te laten voelen. Zij zorgen voor belangrijke sociale contacten en introduceren asielzoekers in de Nederlandse samenleving. Dit getuigt van een grote betrokkenheid van een deel van de Zaanse samenleving. De gemeente blijft hen actief stimuleren en faciliteren. Ook het gemeentebestuur voelt zich verantwoordelijk en is betrokken bij de opvang van asielzoekers.

Tegelijkertijd is er ook een tegengeluid. Niet alle Zaankanters zijn blij met de komst van opvanglocaties voor asielzoekers en is er angst voor overlast en veiligheid. Om te zorgen dat de opvang in Zaanstad goed blijft gaan start de gemeente een 'waarderend onderzoekstraject' wat leidt tot betrokkenheid van alle belanghebbenden. De gemeente investeert hiermee in een prettige en constructieve samenwerking tussen het COA, de bewoners in de opvanglocatie, wijkbewoners en ondernemers met het doel dat oude en nieuwe bewoners prettig samenleven.

Een veilige en leefbare stad

Zaanstad blijft actief inzetten op leefbaarheid rondom de opvanglocaties. De gemeente is verantwoordelijk voor de veiligheid en openbare orde in de gebieden rond de opvanglocaties en werkt hierbij nauw samen met het COA en de politie. Op overlastmeldingen wordt adequaat gereageerd. Daarvoor blijft de gemeente toezichthouders inzetten. Ook luistert de gemeente aandachtig naar de zorgen die bij omwonenden leven en gaat het gesprek hierover aan.

Goede toegang tot gezondheidszorg en sociale veiligheid

Elke opvanglocatie, met uitzondering van de amv locatie, heeft een eigen medische voorziening waar extra aandacht is voor de taal- en cultuurverschillen, de bijzondere leefsituatie, de asielprocedure en bijzondere zorgbehoeften van de asielzoeker. Asielzoekers krijgen dezelfde medische zorg zoals Nederlandse burgers die krijgen, inclusief verwijzingen naar ziekenhuizen en geestelijke gezondheidszorg (GGZ). Om medische zorg voor alle bewoners goed toegankelijk te houden is goede samenwerking tussen de zorgpartners van groot belang. De gemeente blijft hier samen met de GGD en andere Zaanse zorgpartners aan werken.

Het COA is verantwoordelijk voor de sociale veiligheid en gezondheidszorg in de opvanglocaties. De gemeente blijft in nauw contact met het COA over eventuele incidenten en zorgvragen, en blijft erop aansturen dat er binnen de opvang aandacht blijft voor voorlichting over Nederlandse omgangsvormen, normen en waarden, de positie van vrouwen en kinderen, en huiselijk geweld.

Asielzoekers doen vanaf dag één mee

Door de verlengde asielproceduretermijn en de stagnerende uitstroom uit de azc's blijven veel asielzoekers lang in de opvanglocaties zitten voordat ze zelfstandige huisvesting krijgen. Onderzoek laat zien dat het juist in deze periode belangrijk is om asielzoekers zelfstandig en actief te houden zodat ze hun veerkracht niet verliezen. De mate waarin de wachtperiode belemmerend werkt voor veerkracht, hangt samen met het al dan niet hebben van tijdsbesteding en sociale contacten.

Zaanstad vindt het belangrijk dat de asielopvangperiode geen verloren tijd wordt en is verheugd dat het rijk zich in het Uitwerkingsakkoord heeft gecommitteerd om al tijdens de opvangperiode actiever in te zetten op deelname aan de samenleving. Het rijk gaat vrijwilligerswerk stimuleren, er wordt een systematiek ontwikkeld voor screening en matching (koppeling aan een gemeente op basis van arbeidspotentieel), de voorinburgering wordt uitgebreid en het vinden van werk, opleiding en stage wordt gestimuleerd. Zaanstad zal er op toezien dat het rijk ook in de Zaanse opvanglocaties daadwerkelijk steviger gaat inzetten op actieve integratie en participatie van asielzoekers en zal het rijk hierbij ondersteunen door de juiste partijen met elkaar te verbinden.

Zaanstad legt hoge prioriteit bij onderwijs voor asielzoekers in de Zaanse opvanglocaties en blijft zich samen met de scholen inzetten, zodat alle leerplichtige asielzoekerskinderen zo snel mogelijk nieuwkomersonderwijs kunnen volgen. Wanneer er peuters in de opvanglocatie zitten worden zij gestimuleerd gebruik te maken van de Voor- en Vroegschoolse Voorzieningen. Ook worden overige asielzoekers met een onderwijsbehoefte zo veel mogelijk naar een passende opleiding begeleid.

9. Ten slotte

In deze integrale visie op de opvang en integratie van vluchtelingen in Zaanstad staat centraal dat Zaanstad haar nieuwe inwoners welkom heet en zich inzet zodat iedereen zo snel mogelijk zelfredzaam is en mee doet in de samenleving. De gemeente focust op de kracht en talenten van vluchtelingen en wil het potentieel van deze nieuwe Zaanse inwoners zoveel mogelijk benutten. De visie geeft aan wat de gemeente wil bereiken op de thema's integratie, wonen, participatie, onderwijs, gezondheid en veiligheid, en opvang. De visie wordt per thema verder uitgewerkt in een integraal uitvoeringsprogramma met concrete acties.

Het realiseren van deze opgave vereist inzet, afstemming en samenwerking op veel beleidsterreinen en tussen een groot aantal partners. De gemeente blijft de dialoog met de stad voortzetten. Dat betekent dat er aandacht is voor zorgen, maar eveneens dat de gemeente openstaat voor alle ideeën, kennis, ervaring en initiatieven die in de stad leven om gezamenlijk te werken aan versnelde integratie en verhoogde participatie. Daarnaast worden bestaande banden met maatschappelijke organisaties en het bedrijfsleven verder versterkt en nieuwe relaties aangegaan.

